

Entreprenasium

Gids voor de
Starter

Inleiding

<i>Inleiding</i>	2
<i>Doelen</i>	4
<i>Middelen</i>	6
<i>Invoering</i>	9
<i>Uitvoering</i>	11

Het entreprenasium is een school van entrepreneurs.

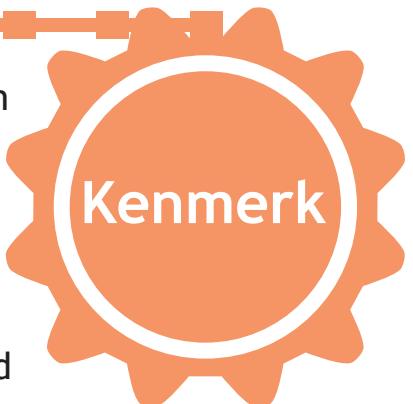
ENTREPRENEUR Een entrepreneur is een ondernemer; iemand die een eigen bedrijf opzet en leidt. Een entrepreneur is echter niet zomaar een ondernemer: het is iemand die zich ook ondernemend gedraagt. Het is een persoon die graag het initiatief neemt. Een pionier die kansen ziet en grijpt. Niet alleen voor zichzelf, maar met oog voor de wereld om hem heen.

ENTREPENASIUM
Het entreprenasium levert het beste onderwijs voor potentiële

entrepreneurs. Het is een school waar de talenten van ondernemende leerlingen en docenten worden benut en ontwikkeld ten behoeve van de maatschappij. Gedurende de gehele schoolloopbaan en zoveel als mogelijk. Om ieder ondernemend talent in Nederland deze kans te bieden, zorgen de entreprenasia samen voor een landelijke dekking. Om de krachten te bundelen, zijn de entreprenasia verenigd in een coöperatieve vereniging. Een entreprenasium wordt in een afgebakend rayon ontwikkeld op een bestaande onderwijsinstelling voor voortgezet onderwijs. Deze gids is bedoeld voor diegenen die zo'n start op de eigen school overwegen.

•**Entreprenasium**•

Dé school voor entrepreneurs

Kenmerk

EXCELLENT Er zijn verschillende redenen om een entrenasium te ontwikkelen op uw school doch de voornaamste zou moeten zijn om ondernemende leerlingen en docenten de best passende plek te bieden. Een omgeving waarin op een ongeëvenaarde manier recht wordt gedaan aan de specifieke talenten die hen kenmerkt. Een entrenasium zou altijd moeten starten vanuit de liefde voor de entrepreneurs op de eigen school en de ambitie hen eersteklas maatschappelijk ondernemend onderwijs te bieden.

COÖPERATIEF Een ondernemende school worden is een grote uitdaging, vooral omdat de gangbare onderwijscultuur niet goed past bij ondernemend onderwijs. Zonder de steun van gelijkgestemden, deskundigen en pioniers is de gevraagde cultuurverandering lastig te realiseren. Zelf ontwikkelen betekent grote persoonlijke investeringen. Door lid te worden van de Coöperatieve Vereniging Entrenasium U.A. (CVE) sta je er niet alleen voor. Men heeft een bewezen en herkenbaar merk; een naam die samen met anderen wordt ontwikkeld en uitgedragen. Een keurmerk die scholen zichzelf aanmeten, het beste uit de markt verbindt en garant staat voor de top in ondernemend onderwijs.

EXCLUSIEF Het entrenasium is een uniek concept en is in elk rayon enig in zijn soort. Er is in Nederland geen school die aan ondernemende leerlingen en docenten evenveel recht doet als het entrenasium. **Jij de Baas** bijvoorbeeld is een verkenningsproject dat de onderwijsprijs in Drenthe won. LOL is een revolutionaire onderwijsmethode die leren leren, persoonlijke ontwikkeling, prestatiemotivatie, leren op maat, initiatiefrijk leergedrag en ondernemerschap op een effectieve wijze verbindt.

OVERKOEPELEND Het entrenasium biedt, door een volledige en doorlopende leerlijn, een kapstok voor eigen of schooloverstijgende onderwijsinitiatieven. U kunt bestaande programma's inbedden in het entrenasium programma. Het entrenasium streeft ernaar een exclusief diploma "Entrepreneurship" niet alleen in Nederland maar in heel Europa als examenvak erkend te krijgen.

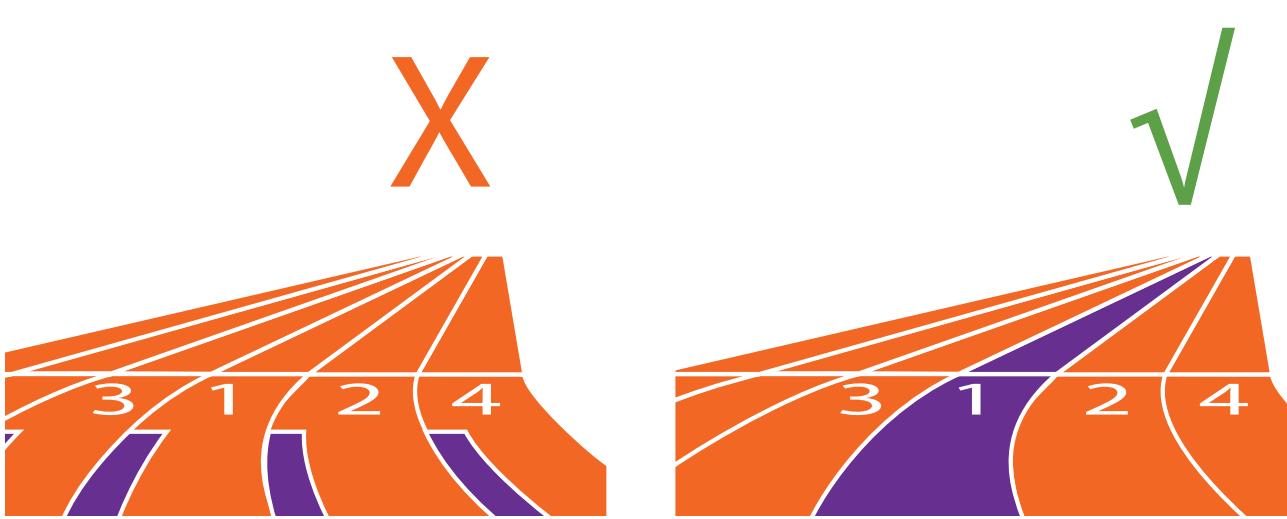

Doelen

Het entreprenasium biedt dé leeromgeving voor entrepreneurs en beperkt zich daarin niet tot een specifiek vak, opleiding of onderwijssector. Een entrepreneur is een ondernemende leerling die een eigen onderneming wil ontwikkelen. In de visie van het entreprenasium is de persoonlijke ontwikkeling van een entrepreneur bepalend voor zijn schoolcarrière en latere loopbaan. De missie is daarom om elke potentiële entrepreneur, tijdens zijn gehele schoolloopbaan de best passende persoonlijke begeleiding te bieden.

EIGEN BEDRIJF De leerling die het entreprenasium volgt, maakt een start met zijn eigen onderneming. Het entreprenasium streeft ernaar dat in tenminste 20% van de voorkomende gevallen het een levensvatbaar bedrijf is dat ook na school succesvol kan worden voortgezet. In alle gevallen leren de leerlingen op welke wijze een bedrijf moet worden opgezet en voortgezet. De rol van de docent verschuift hiermee van instructeur naar (starters)coach en de partners van de school ondersteunen het (leer)proces van de docent en leerling.

DOORLOPENDE LEERLIJN De ondernemende leerling is iemand die (verantwoorde) risico's durft te nemen, zelfstandig is en zicht heeft op zijn toekomst. De inzet van specifieke leermiddelen en levensechte situaties is essentieel en geeft deze leerling zicht op een doorlopende leerlijn van de brugklas tot in het latere leven. Niet alleen tijdens een vak als economie maar in alle vakken. Niet voor alle leerlingen maar alleen voor de meest ondernemenden onder hen.

Waarde

BEWUSTWORDING De ondernemende leerling vraagt tijd om zijn activiteiten te kunnen uitvoeren. Aan het management en de docent de taak deze ruimte te bieden. Beiden moeten daartoe kunnen aangeven wat er geleerd moet worden en waarom. De ondernemende leerling kan dan op eigen initiatief een alternatieve leerroute voorstellen naar dezelfde leerdoelen; een leerroute die past bij zijn eigen liefhebberijen vertaald in de eigen onderneming. Zolang dit leidt tot een verbetering van de cijfers mag de leerling dit blijven doen. Dit proces leidt tot meer **bewustwording** bij het management, de docent en de leerling aangaande de organisatie, inhoud en de doelstellingen van het onderwijs.

VOORSPRONG De ondernemend student bouwt een voorsprong op; ten aanzien van vakinhoud, ten aanzien van zelfsturing, leren leren en planning, ten aanzien van het verwerken van de onvermijdelijk optredende tegenslagen en ten aanzien van de vaardigheden die de 21st eeuw vraagt. Een leerling wordt de mogelijkheid geboden om al tijdens zijn schoolcarrière (vmbo/havo/vwo) met onderdelen uit het middelbaar- en hoger beroepsonderwijs aan de slag te gaan. Het bedrijfsleven snakt naar werknemers die zich ondernemend weten op te stellen. Deze houding wordt op het ondernemerschap met zorg en aandacht gekoesterd en ontwikkeld.

PASSIE De belangrijkste opbrengst die er voor een school in het verschiet ligt, is het vergroten van de passie. Niet alleen bij de mensen die op het ondernemerschap opereren maar ook die aan activiteiten en projecten van het ondernemerschap meedoelen. Passie is een belangrijke, zo niet de belangrijkste, factor in het vergroten van de effectiviteit van het onderwijs. De passie van de entrepreneurs op het ondernemerschap trekken en verkopen de school.

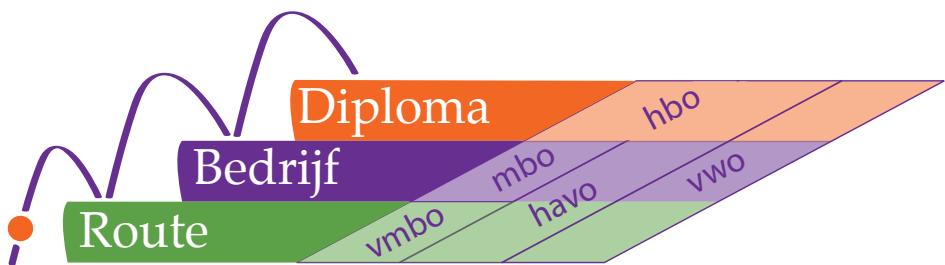

Middelen

Een entrenasium biedt algemeen vormend onderwijs met als onderscheidend karakter dat het leerlingen de mogelijkheid biedt de eigen ondernemende talenten verder te ontwikkelen (ondernemendheid) en uit te laten monden in een startende onderneming. Het entrenasium draagt zorg voor de soepele overbrugging van basisonderwijs tot hoger beroepsonderwijs en/of wetenschappelijk onderwijs.

ONTWIKKELAARS Het entrenasium wordt ontwikkeld door een voortgezet onderwijsinstelling samen met maatschappelijke partners en onder licentie van de CVE. Centraal staat hierbij dat de school die leerlingen de kansen biedt om te werken aan zijn of haar gepersonaliseerde leerroute. De school ontwikkelt hiertoe samen met haar partners en de CVE de cruciale schakel tussen docent, organisatie en curriculum.

LEERLIJNEN De entrenasium opleiding vormt een doorlopende leerlijn die start in het basisonderwijs en via de routes van het vmbo-mbo-hbo, havo-hbo of vwo-hbo/wo voldoet aan het entrenasium programma met als einddoel uitmuntende, innovatieve entrepreneurs die bijdragen aan een duurzaam internationaal competitieve economie.

PROGRAMMA Het programma geeft middels modules invulling aan de bestaande leerdoelen, eindtermen en activiteiten uit de reguliere examenvakken (vmbo, havo, vwo) met als extra het vak "Entrepreneurship". De inhoud wordt aangeboden in een ondernemend leertraject, waarbij niet zozeer het rooster, het lokaal of de docent de route bepaalt als wel de ondernemende leerling. Deze leerling leert zodoende leren, leert plannen, leert dat ondernemend gedrag en zelfverantwoordelijkheid zijn toegevoegde waarde in zijn vervolgstudie en latere leven bepaalt.

7 Programma

•Entreprenasium•

Modules (voorbeeld uitwerking)

6) Entrepreneurship

1 Jij de Baas
2 NPD = New Product Design
3 Module gericht op persoon en maatschappij
4 Module gericht op onderwijs en leren
5 Fase in de ontwikkeling van een entreprenasiast
6 Periode in een leerjaar (3 in dit voorbeeld)
15 LOL
1 Metalol
2 Reflectie
3 Asserixiviteit
4 Productiesoftware
5 Begroting
10 Onderzoek
1 IB Research
2 IB Creativity
3 Product Development & Innovation
4 IB vrije keuze
10 Plan
1 IB Plan
2 IB Attitude
3 IB Model
4 IB vrije keuze
10 Uitvoering
1 IB Law
2 IB Demography
3 IB vrije keuze
11 Diploma
1 IB Reflective Essay
2 IB Ethics
3 IB vrije profielkeuze
1 IB vrije profielkeuze
2 IB vrije profielkeuze
3 IB vrije profielkeuze

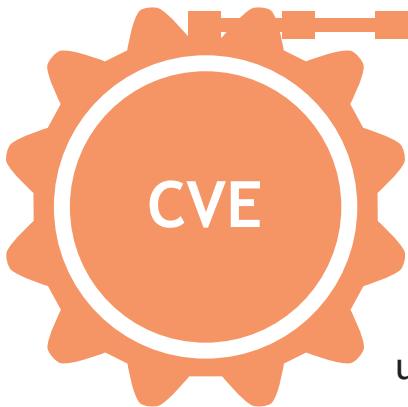
1 = Aantal ECTS (x 28 studiebelastingsuren VWO (leerling))
IB = International Business

NPD = New Product Design
Module gericht op persoon en maatschappij

Module gericht op onderwijs en leren

Fase in de ontwikkeling van een entreprenasiast

Periode in een leerjaar (3 in dit voorbeeld)

COOPERATIEF LEREN Door **samen** met anderen een entreprenasium te ontwikkelen, hoeft men op vele punten niet het wiel zelf uit te vinden. Men beschikt over een denktank; maar is tegelijk vrij om aan het entreprenasium een eigen invulling te geven. Zo krijgt het entreprenasium de vorm die het unieke karakter van de eigen school weerspiegelt.

DESKUNDIGHEID

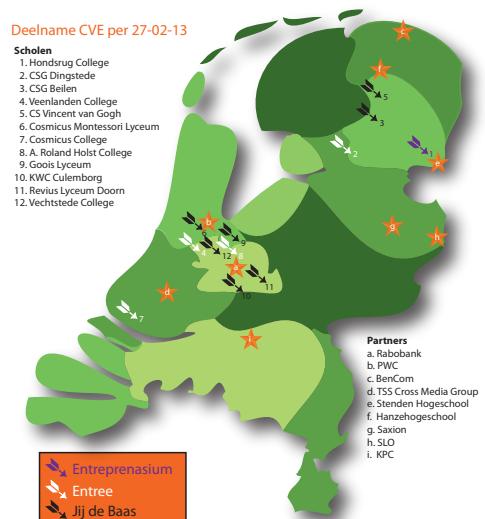
Deelname aan de CVE garandeert de directe betrokkenheid van de “uitvinders”. Deze entrepreneurs zullen de kwaliteit borgen en ter inspiratie een voorbeeld-entreprenasium bouwen. Men beschikt over landelijke partners die hun ervaring en deskundigheid delen en investeren in het uitrollen van het concept. Het is een eer lid te zijn en, gezien de eisen die eraan verbonden zijn, een onderscheidend keurmerk.

SCHAALVOORDELEN

Deze schaalvoordelen gelden ook qua helpen en geholpen worden: delen is vermenigvuldigen. Samen sta je sterk en zorg je dat de bestaanszekerheid van het entreprenasium gegarandeerd wordt.

LANDELijk Daarnaast kan men inhaken op grotere landelijke projecten, zoals EP media, een project waarin leerlingen een eigen Radio- en TV-zender, magazine en website opzetten.

INSpraak Door de verenigingsvorm kan men zelf mee beslissen en als mede-eigenaar krijg je het recht het merk te voeren. De hoogte van de contributie en welke zaken hiermee samen worden bekostigd; bepalen de leden met elkaar. De contributie bestaat uit een deel voor het ontwikkelen van en uitrollen van het merk en alle bijbehorende materialen, een deel voor het vereffenen van extra inspanningen door actieve leden en een deel voor gezamenlijke activiteiten.

De implementatie van een entreprenasium gebeurt door opeenvolgende ontwikkelingsprojecten. Zodra een project succesvol wordt, past de coöperatieve vereniging de status van het entreprenasium in wording aan. Een school toont zijn interesse door het uitvoeren van het project Jij de Baas als een eerste verkenning.

PROJECTEN Het Hondsrug College te Emmen is de voorhoedeschool die deze ontwikkelingsprojecten als eerste heeft ingevoerd. Daarnaast zijn er meerdere scholen die de projecten daarna uitproberen in hun brede toepasbaarheid. Scholen die hierna aansluiten kunnen zich baseren op uitgewerkte en uitgeteste projecten.

EIGENHEID Van een ondernemende school mag worden verwacht dat ze uiteindelijk een eigen entreprenasium-variant ontwikkelt, die past bij de eigen uniciteit en creativiteit; eigen projecten ontwikkelt die niet alleen binnen de school of de CVE draaien, maar die de maatschappelijke omgeving in beroering brengt.

ONTWIKKELING Na een intentieverklaring, volgend op *Jij de Baas*, zal de school achtereenvolgens

- een “winning team” registreren,
- een entroprenasium in ontwikkeling installeren,
- het predicaat “ondernemende school” verwerven,
- met partners participeren in de CVE,
- een zelfstandige organisatie worden en deze verder uitbouwen,
- de kwaliteit van het onderwijs onderzoeken,
- een beroep doen op het entreprenasium-fonds
- en de bewijsvoering leveren voor het entreprenasium-keurmerk.

FACTSHEET De investering die van een school wordt gevraagd verschilt per situatie. In de **factsheet** is hiervan een inschatting gemaakt uitgaande van een standaard situatie en implementatie.

TEAM Er dient een team te worden geïnstalleerd die voldoende mandaat, middelen en tijd krijgt om een entreprenasium te ontwikkelen en uit te dragen. Dit team zal minimaal bestaan uit de lijn van rector tot direct leidinggevende en drie type docenten; iemand die zich richt op de persoonlijke ontwikkeling, iemand die zich richt op het organiseren van het entreprenasium en iemand die het onderwijs ontwikkelt.

CONTRIBUTIE De school zal een contributie van € 5.000,- afdragen aan de CVE. De contributie wordt aangewend ter vereffening van scholen die in verhouding meer injecteren dan anderen. Daarnaast zal een deel worden ingezet voor het financieren van gezamenlijke activiteiten.

SCHOLING Verder wordt er verwacht dat de school de eerste drie jaren investeert in ondersteuning bij de implementatie. De eerste tranche van € 5.000,- is een vergoeding voor Jij de Baas en het opzetten van een team dat een entreprenasium binnen de eigen school vorm geeft. Deze tranche garandeert dat een school serieus is in het ontwikkelen van een entreprenasium.

Contributie			
jaar 1	jaar 2	jaar 3	jaar 4 >
Implementatie	Implementatie	Implementatie	X
Coöperatie	Coöperatie	Coöperatie	Coöperatie

PARTNERS Van een ondernemende school mag worden verwacht dat het partners om zich heen verzamelt die bijdragen aan de ontwikkeling van het entreprenasium. Wij adviseren uw lokale Rabobank te polsen. Zij kunnen eventueel ondersteunen bij het samenstellen van een netwerk van vrienden voor uw entreprenasium. De bijdrage kan naast een financiële ondersteuning ook bestaan uit diensten (zoals gastlessen) of middelen (zoals ruimte bij een HBO instelling).

De overwegingen om te komen tot een entreprenasium en de gevolgen hiervan voor de uitvoering op uw school illustreren we aan de hand van een voorbeeld.

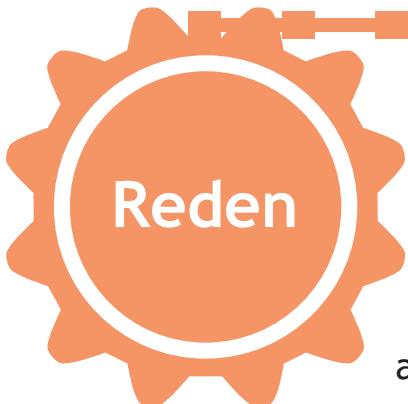
INTERVIEW Mijn naam is Ina Everts en ik ben opgegroeid in een ondernemersgezin en door die achtergrond spreekt het ondernemen mij wellicht enorm aan. Persoonlijk betekent ondernemen voor mij: met je eigen talenten excelleren en boven het maaiveld durven uitsteken. Wat mijn eigen achtergrond betreft: na de A.L.O. (Academie voor Lichamelijke Opvoeding) heb ik wiskunde gestudeerd en ik heb daarna in beide vakken op allerlei niveaus lesgegeven: van leerwegondersteunend onderwijs tot gymnasium. Het mooie aan die combinatie van vakken was, dat ik zelf kon ervaren dat zwakke wiskundeleerlingen bijvoorbeeld soms heel goed in gymnastiek waren en andersom. Elke leerling heeft zijn talenten. Als we dat willen zien en ruimte geven om ze te benutten, dan heeft dit een positieve invloed op de ontwikkeling van de leerling.

FUNCTIE Aangezien leiding geven goed bij gymnastiekdocenten past en ik vanuit mijn visie op onderwijs graag de koers mede wilde bepalen, greep ik meteen mijn kans om adjunct-directeur te worden toen die functie in Beilen vrij kwam. Daarna ben ik algemeen directeur geworden en die functie bekleed ik hier nog steeds. Een belangrijk uitgangspunt voor mij binnen de school is, dat je mag uitblinken.

KENNISMAKING Het entreprenasium kwam via een netwerk van scholen op mijn pad. Kees Versteeg, rector van het Hondsrug College te Emmen en één van de initiatiefnemers van het entreprenasium, zat eveneens in dit netwerk. Binnen dit netwerk ontvouwde Kees zijn plannen en ideeën over het entreprenasium en vroeg vervolgens naar onze mening.

ENTREPENASIUM Hierna heb ik mij verder in het entrepenasium verdiept. Wat hieruit in ieder geval duidelijk naar voren kwam, is dat het entrepenasium meer inhoudt dan alleen maar het leveren van leerprestaties. Het is vergelijkbaar met de lessen lichamelijke opvoeding die meer zijn dan alleen maar de motorische ontwikkeling.

ONDERNEMENDHEID Bij het entrepenasium draait het om ondernemend leren en dat heeft een meerwaarde voor het onderwijs. Het betekent voor een ondernemende leerling dat hij zijn talenten mag benutten en hierin kan uitblinken. Ik vergelijk het met de leerlingen die in de sport, hetgeen één van de pijlers in onze school is, kunnen uitblinken. Toen ik me dat realiseerde, heb ik het licht op groen gezet.

BEWEEGREDENEN Het mogen en kunnen excelleren, sprak me, zoals gezegd, enorm aan. “Meer dan alleen je diploma” zei een leerling ooit tegen me, toen we het hadden over de kracht van onze school. Daar sluit het entrepenasium precies bij aan. CSG Beilen biedt leerlingen twee tot vier jaar onderwijs en daarom was het zesjarige Technasium helaas niet voor ons weggelegd. Gezamenlijk met de scholen in de omgeving heb ik echter wel de mogelijkheid om een doorlopende leerlijn voor entrepreneurs te creëren. Bovendien lopen er hier een paar docenten rond, die zelf al ondernemend van aard zijn, uitdagingen zoeken en risico's durven nemen om te kunnen schitteren. Ik wist dat ik die wel mee kon krijgen om aan het entrepenasium deel te gaan nemen.

INSTAPMOMENT Wij wilden juist in een vroeg stadium bij het entrepenasium aanhaken, omdat je dan nog mee kunt pionieren en dat doen we graag. We leveren als school namelijk wel vaker maatwerk, zelf ontwikkelen en een eigen koers bepalen.

Keuzes

OPBRENGSTEN Het entreprenasium zal in de eerste plaats de leerling veel opleveren. En dan kijk ik vooral naar de vervolgopleiding en de plek in de maatschappij. Specifiek zullen de leerlingen van het entreprenasium leren om problemen op te lossen, adequaat met mensen om te gaan, keuzes te maken en in te zien wat daarvan de gevolgen zullen zijn. Tevens leren ze kritisch te reflecteren en naast het resultaat ook naar het eigen leerproces te kijken.

WERKWIJZE Mijn manier van leiding geven is, dat ik start vanuit ideeën die ik interessant en relevant vind voor onze school. Deze ideeën bespreek ik vervolgens met een kleine groep mensen en begeleid en inspireer hen tot ze zelf de regie kunnen overnemen. Ik blijf hen echter wel stimuleren, maar laat hen wel steeds merken dat zij eigenaar zijn. Ze krijgen dan ook heel veel ruimte binnen de afgesproken kaders. Deze werkwijze werkt in het algemeen perfect. En de betrokken docenten hanteren op hun beurt deze werkwijze ook bij hun eigen leerlingen: parallelle processen.

FACILITEITEN Voor de eerste fase van de invoering van het entreprenasium heb ik geen extra faciliteiten vrijgemaakt. Dat kenmerkt onze school: bij ons lopen de zaken al gauw op rolletjes. Pas toen we samen hadden besloten om met een entreprenasium te gaan starten, hebben de docenten tijd gekregen om het één en ander te ontwikkelen en te implementeren.

TEAM Bij de mensen bij wie ik dat doe werkt dat perfect. Ik vraag dat de docent met de leerling hetzelfde doet wat ik doe met de docent (parallelle processen). Pas toen we samen besloten om te starten, hebben de docenten tijd gekregen om het entreprenasium te kunnen ontwikkelen. Verder heb ik geregeld dat ze aan die klassen die ze zelf hebben de pilot *Jij de Baas* konden uitvoeren, zodat ze de leerlingen al kenden.

ERVARINGEN Bij de docenten heeft het reeds belangrijke ervaringen opgeleverd. Ze zijn gepassioneerd bezig om bij ons op school de gewenste invulling aan het entreprenasium te geven. Dat gaat uiteraard met vallen en opstaan en met het nemen van risico's.

FOTO: BRIGITTE VAN DER TUUK

ONTWIKKELING

Het uitbreiden van het entreprenasium naar het vmbo is de volgende stap. We weten echter nog niet in wat voor vorm. Dit soort ontwikkelingsprocessen vragen vooral ruimte en flexibiliteit van de school. Het zijn proeftuintjes binnen onze school, waarvoor elke klas 2,5 uur extra onderwijsstijd per week erbij heeft gekregen.

SAMENWERKING Ik verwacht van de samenwerking met andere scholen dat we allerlei belangrijke zaken met elkaar uitwisselen. De basis van het entreprenasium is weliswaar stevig gefundeerd, maar binnen de eigen school zal één en ander nog wel op maat moeten worden gemaakt. Elke andere school pakt dit immers weer op een eigen, unieke wijze aan. Door informatie met elkaar te delen, kun je op dit gebied veel van elkaar leren. Daarvoor vind ik een netwerk uitermate waardevol; zeker als je net met een entreprenasium van start bent gegaan.

KLANKBORD Daarnaast vervullen de pioniers van het eerste uur, Mariëlle Janssen en Rob Slagter, binnen het entreprenasium een soort klankbordfunctie. Je kunt met hen altijd een dialoog aangaan en sparren. Dat werkt zeer stimulerend en verhelderend.

Advies

AFWEGING Indien de schoolleiding de onderwijskundige zaken grotendeels in strakke procedures heeft vastgelegd en niets aan het toeval wil overlaten, dan is het niet verstandig om aan dit project mee te doen. En als een school vindt dat het onderwijs slechts uit het doceren van vakken en het uitreiken van een diploma bestaat, eveneens niet.

Entreprenasiast interviewt minister van onderwijs, Marja van Bijsterveldt, over het entreprenasium, tijdens de Nationale Onderwijsprijs in sciencecenter Nemo te Amsterdam.

MEEDOEN Men zou kunnen overwegen om een entreprenasium binnen de eigen school in te voeren, wanneer er sprake is van zowel een flexibele als een creatieve cultuur. Indien je daarnaast de ontwikkeling van de talenten en het unieke van elke leerling als uitgangspunt neemt, dan mag je de leerlingen het entreprenasium eigenlijk niet meer onthouden. Ik kon geen nee meer tegen het entreprenasium zeggen, toen een slecht gemotiveerde leerling tegen mij zei: “als dit [het entreprenasium] op mijn school was geweest, dan zou ik gelijk meedoen”.

COLOFON

Publicatie van de Stichting Entreprenasium

Inhoud en vormgeving

Rob Slagter

met medewerking van

Ina Everts, Eric Welp, Arjan Kraak, Rinze Terluin
Mariëlle Janssen en Gerard Ros.

Fotografie

Brigitte van der Tuuk

Uitgave

Juni 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Entreprenasium ®

© Copyright Stichting Entreprenasium, 2013